

TÖÖINSPEKTSIOONI

2005. AASTA I POOLAASTA ARUANNE

1. 2005. aasta järelevalve prioriteedid ja tegevuse eesmärgid.

1.1 Sotsiaalministeeriumi strateegilised eesmärgid ja prioriteedid:

1.1.1 Ohutum töökeskkond:

- ✓ 2005.a lõpuks on tööõnnetuste ja kutsehaiguste tõttu kaotatud tööpäevade arv langenud vähemalt 163 000-ni (2004. a oli 165 000).

1.1.2 Kvaliteetsem tööelu:

- ✓ 2005.a lõpuks on deklareerimata töösuhete osakaal langenud (2004.a oli 9%).

1.2 Tööinspektsiooni 2005.a järelevalve prioriteedid:

1.2.1 Töötervishoidu ja tööohutust reguleerivate õigusaktide nõuete täitmise kontrollimine ja töökeskkonna hindamine eesmärgiga viia ettevõtete töökeskkond vastavusse õigusaktides sätestatud nõuetega ning tagada seega töötajate töötingimuste parendamine, nende tervise ja töövõime säilimine;

1.2.2 Ettevõtete töökeskkonna riskianalüüsi ja sisekontrolli taseme hindamisele suunatud sihtkontroll eesmärgiga saavutada ettevõtete töökeskkonnas esinevate ohtude ja riskide põhjalik väljaselgitamine ning abinõude rakendamine nende vältimiseks või vähendamiseks;

1.2.3 Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri poolt kavandatud töötajate tervisele kahjuliku müra vähendamise kampaania, eesmärgiga suunata tööandjate tegevus abinõude rakendamisele mürast põhjustatud tervisekahjustuste vältimisele või vähendamisele;

1.2.4 Euroopa Vanemtööinspektorite Komitee (SLIC) poolt kavandatud "Ehitusohutuse kampaania uutes Euroopa Liidu liikmesriikides", eesmärgiga suunata ehitusettevõtjate tegevus ehitustööde ohutule korraldamisele ning tagada seega tööõnnetuste ja tööga seotud haigestumiste ennetamine ehitustöödel;

1.2.5 Töölepingu tingimuste ja andmete seaduse nõuetele vastavuse sihtkontroll eesmärgiga tagada töölepingute vastavus 2004.a 1. mail jõustunud töölepingu seaduse muudatustega ning selgitada välja kollektiivlepingute olemasolu ja selle rakendatavus töölepingule.

2. Järelevalvealane tegevus

2.1 2005. aasta I poolaastal viidi läbi 4594 kontrollimist (2004.a samal perioodil - 4101), neist 2728 korral kontrolliti töötervishoidu ja tööohutust reguleerivate õigusaktide täitmist (2004.a I pa - 2398) ja 1866 korral töösuhete reguleerivate õigusaktide täitmist (2004.a I pa - 1703). Kontrolliti 2054 ettevõtet, neist 1528 kontrolliti töötervishoidu ja tööohutust ning 1017 kontrolliti töösuheteid. Kohalike inspeksioonide järelevalvealast tegevust iseloomustab lisa 1. Hinnangud tööandjate tegevusele töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevate ülesannete täitmisel on esitatud lisa 2, hinnangud ettevõtete töökeskkonnaseisundi kohta lisa 3 ja ülevaade ettevõtetes esinevatest ohuteguritest lisa 4. Ülevaade kontrollimistest maakondade lõikes on esitatud lisa 5. Töötervishoiu ja tööohutuse üldkontrolli käigus hinnati töökeskkonna seisundit 778 ettevõttes (2004.a I pa - 658). Järelevalve tulemusena

- ettevõtte töökeskkonnas toimunud muudatusi hinnati 253 ettevõttes, s.o 32% varem kontrollitud ettevõtetest. Ettekirjutuste täitmise kontrollimisel ettevõtte töökeskkonnale antud uute hinnangute alusel võib järeldada, et:
- ✓ kui esmakordsel kontrollimisel oli töökeskkonna riskianalüüs nõuetekohaselt läbiviidud 23% kontrollitud ettevõtetest ja 32% ettevõtetest esines puudusi, siis töökeskkonnas toimunud muutuste hindamisel oli see tehtud 81% ettevõtetest ja 13% ettevõtetest esines veel üksikuid puudusi;
 - ✓ kui esmakordsel kontrollimisel toimus töökeskkonna sisekontroll 25% kontrollitud ettevõtetest ja 29% ettevõtetest esines selle töö tegemisel puudusi, siis töökeskkonnas toimunud muutuste hindamisel oli sisekontroll nõuetekohaselt korraldatud 83% ettevõtetest ja 12% ettevõtetest esines veel puudusi;
 - ✓ kui töötajate tervisekontroll oli esmakordsel kontrollimisel nõuetekohaselt korraldatud 37% kontrollitud ettevõtetest ja 16% ettevõtetest esines puudusi, siis töökeskkonnas toimunud muutuste hindamisel oli see nõuetekohaselt korraldatud 72% ettevõtetest ja 12% ettevõtetest esines veel üksikuid puudusi;
 - ✓ kui töötajate juhendamine oli esmakordsel kontrollimisel nõuetekohaselt korraldatud 37% kontrollitud ettevõtetest ja 45% ettevõtetest esines puudusi, siis töökeskkonnas toimunud muutuste hindamisel oli see nõuetekohaselt korraldatud 89% ettevõtetest ja 10% ettevõtetest esines veel üksikuid puudusi;
 - ✓ kui esmakordsel kontrollimisel hinnati tööandjate tegevust töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevate nõuete täitmisel heaks - 19% kontrollitud ettevõtetest, rahuldavaks - 60% ettevõtetest ja mitterahuldavaks - 21% ettevõtetest, siis töökeskkonnas toimunud muutuste hindamisel hinnati tööandja tegevust heaks - 57% ettevõtetest, rahuldavaks - 42% ettevõtetest ja mitterahuldavaks 1% ettevõtetest;
 - ✓ kui esmakordsel kontrollimisel anti ettevõtete töökeskkonnale tervikuna hea hinnang 14% kontrollitud ettevõtetest, 85% ettevõtetest esines veel puudusi ja 1% ettevõtete töökeskkonda hinnati nõuetele mittevastavaks, siis töökeskkonnas toimunud muutuste hindamisel anti ettevõtete töökeskkonnale tervikuna hea hinnang 41% ettevõtetest, rahuldav 59% ettevõtetest ja mitterahuldavaks ei hinnatud mitte ühtegi ettevõtte töökeskkonda.

Nii võib võrrelda ja analüüsida kõiki ettevõtete töökeskkonnale antud hinnanguid.

- 2.2 Viidi läbi ettevõtete töökeskkonna riskianalüüsi ja sisekontrolli taseme hindamisele suunatud sihtkontrolli I etapp.
- 2.3 Illegaalsete ja vormistamata töösuhete avastamiseks viidi läbi 508 kontrollimist neist 38 koos Maksu- ja Tolliameti esindajatega. Töötajate arv ettevõtetes, kus kontrolliti vormistamata töösuhteid - 22 965. Avastati 196 vormistamata töölepinguta töötajat ning 666 töötaja töölepingus oli palgamäär kehtestamata.
- 2.4 Tööandjatele esitati 2099 ettekirjutust (2004.a I pa - 1507), neist 1395 töötervishoiu ja tööohutuse õigusaktide nõuete rikkumiste kõrvaldamiseks ja 704 ettekirjutust töösuhteid reguleerivate õigusaktide nõuete rikkumiste kõrvaldamiseks. Töötajate elule ohtliku töö tegemine peatati 28 töökohal ning ohtliku töövahendi kasutamine keelati 39 juhul (2004.a I pa vastavalt 43 ja 50).
- 2.5 Väärteomenetluse seadustiku alusel menetleti 90 juriidilise isiku ja 25 füüsilise isiku (2004.a I pa - vastavalt 70 ja 23) väärteoasja. Juriidilistele

isikutele määrati trahve 268 300 krooni (2004.a I pa - 277 600 kr) ja füüsilistele isikutele 36 760 krooni (2004.a I pa - 27 420 kr). Kokku määrati trahve 305 060 krooni (2004.a I pa - 305 020kr). Asendustäitmise ja sunniraha seaduse alusel hoiatati sunnirahaga 521 tööandjat 1 864 320 krooni ulatuses. Sunniraha pöörati täitmisele 16 juhul 66 000 krooni (2004.a I pa vastavalt 11 ja 33 200kr.).

2.6 Uuriti 220 raske ja 12 surmaga lõppenud tööõnnetuse asjaolusid ja põhjuseid (2004.a I pa vastavalt 220 ja 6). Alustatud kriminaalmenetlus 3 juhtumi uurimisel. Uuriti 49 kutsehaiguse juhtumit.

2.7 Töölepingu seaduse ning töö- ja puhkeaja seaduse alusel vaadati läbi 2689 tööandjate taotlust (2004.a I pa - 2222). Tööandjatele anti 2125 nõusolekut või kooskõlastust, mis puudutasid 32 875 töötajat (2004.a I pa - 1718 ja 24 918). Töölepinguseaduse § 68 alusel anti nõusolek osalise tööaja rakendamiseks või töötajate osaliselt tasustatavale puhkusele saatmiseks 130 ettevõtte 10 535 töötajale (2004.a I pa - 154 ettevõtte 8482 töötajale). Töölepinguseaduse § 31 lg 1 ja § 75 alusel registreeriti 1128 töölepingut (2004.a I pa - 1128).

2.8 Vaadati läbi ja lahendati 91 töötaja kirjalikku avaldust (2004.a I pa -99).

2.9 Töötervishoiu, tööohutuse ja töösuhete probleemide lahendamisel nõustati 1152 tööandjat ja nende esindajat ning 2035 töötajat (2004.a I pa vastavalt 1284 ja 2058).

3. Tööõnnetused ja kutsehaigused

3.1 Tööõnnetused

2005.a I poolaastal registreeriti Tööinspektsiooni kohalikes inspektsioonides 1517 tööõnnetuse raportit (2004.a I pa - 1532), seega õnnetuste arv on veidi vähenenud. Tööülesannete täitmisel sai surma 9 ning raske tervisekahjustuse 471 töötajat (2004.a I pa vastavalt 13 ja 447). 9-st surmaga lõppenud tööõnnetusest toimusid 3 liikluses, s.t 9-st õnnetusest 3 ei toimunud töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumise tagajärjel.

Otseselt tööga seotud tööõnnetustes (6 juhtumil) said töötajad surma: masinate ja seadmete käitlemisel - 1 juhul, kukkuva eseme alla jäämisel - 2 juhul, kukkumise tagajärjel - 2 juhul (sh kukkumine kuuma vette - 1 juhul) ning elektrilöögi tagajärjel - 1 juhul.

2005.a I poolaastal toimus 100,000 töötaja kohta 255,3 tööõnnetust (2004.a I pa - 257,7). Kõige rohkem Lääne-Virumaal - 543 (2004.a I pa - 652); Järvamaal - 459 (2004.a I - 430) ja Viljandimaal - 309 (2004.a I pa - 242).

2005.a I poolaastal vähenes tööõnnetuste arv Lääne-Virumaal - 36 õnnetuse võrra, Saaremaal - 21 õnnetuse võrra, Ida-Virumaal 12 õnnetuse võrra. Suurenes väljaspool Eesti territooriumi toimunud õnnetuste arv - 25 võrra, Tartumaal - 17 võrra, Viljandimaal - 15 võrra.

Analüüsidest tööõnnetusi tegevusalade järgi, selgub, et 100,000 töötaja kohta toimub kõige rohkem tööõnnetusi:

- keemiatööstuses - 783 (2004.a I pa - 603);
- puidutööstuses - 641 (2004.a I pa - 764);
- mööblitööstuses - 536 (2004.a I pa - 688);
- toiduainetööstuses - 431 (2004.a I pa - 507);
- põllumajanduses, jahinduses - 388 (2004.a I pa - 326);
- metallitööstuses -384 (2004.a I pa - 370);

100,000 töötaja kohta toimus raskeid tööõnnetusi kõige rohkem:

- keemiatööstuses - 216 (2004.a I pa - 99);
- puidutööstuses - 165 (2004.a I pa - 165);
- mööblitööstuses - 160 (2004.a I pa - 240);
- metallitööstuses - 156 (2004.a I pa - 120);
- mäetööstus - 150 (2004.a I pa - 137);

Tööõnnetuste põhjusteks:

- 44% juhtudest olid muud põhjused, mida ei seostatud töötaja või tööandja tehtu või tegemata jätmisega;
- 26% juhtudest oli tegemist tööohutusnõuete rikkumisega töötaja poolt;
- 5% juhtudest ei vastanud töövahend tööohutusnõuetele;
- 5% juhtudest ei vastanud ehitis, tööruum või liikumisteed tööohutusnõuetele.

3.2 Kutsehaigused

2005.a I poolaastal registreeriti Tööinspeksioonis 57 esmaselt diagnoositud kutsehaigust (2004.a I pa - 80 juhtumit) 55 inimesel, neist 31 mehel ja 24 naisel.

- Vanuseliselt on esmaselt diagnoositud kutsehaigusi:

30 - 40 aastastel	2 (allergiline kontaktdermatiit 30 aastasel, vibratsioontõbi 38 aastasel mehel)
41 - 50 aastastel	18
51 - 60 aastastel	32
61 - vanematel	5

- Maakonniti on enim diagnoositud esmaseid kutsehaigusi (lisa 11):

	<u>2005 I pa</u>	<u>2004 I pa</u>
Pärnumaa	9 e. 16%	7
Tartumaa	8 e. 14%	9
Tallinn ja Harjumaa	8 e. 14%	8
Jõgevamaa	7 e. 12%	8

Samas Põlvamaal, kus eelnevatel aastatel on esmaselt diagnoositud kutsehaiguste arv olnud suur, on nende arv vähenenud 3 korda võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Samuti on esmaselt diagnoositud kutsehaiguste arv vähenenud Valga- ja Võrumaal.

	<u>2005 I pa</u>	<u>2004 I pa</u>
Põlvamaa	4	11
Valgamaa	1	4
Võrumaa	6	3

- Enim diagnoositud esmaseks kutsehaiguseks on (lisa 12):

	<u>2005 I pa</u>	<u>2004 I pa</u>
ülekoormushaigus	33 e. 58%	41
vibratsioontõbi	10 e. 18%	16
vaegkuulmine	9 e. 16%	14

Ülekoormusest põhjustatud haiguste hulka on arvatud ka karpaalkanali sündroom ja küünarvarre põndakupealiste põletikud, kuna ka need haigused on põhjustatud füüsilisest ülekoormusest.

- Kutsealade järgi on enim esmast kutsehaigust diagnoositud (lisa 13):

	<u>2005 I pa</u>	<u>2004 I pa</u>
muude kutsealade esindajad	17 e. 30%	15
traktoristid	13 e. 23%	27
põllutöölaine, loomakasvataja	10 e. 18%	17

Traktoristidel on diagnoositud vibratsioonitõbi ja ülekoormushaigus, mis on põhjustatud pikaajalisest töötamisest vibratsiooniga ning sundasendites, millega kaasnevad ka sundliigutused liikurmehhanismide juhtimisel. Töötamine traktoriga toimub välitingimustes erinevates ilmastikuoludes (külm, kuumus suvel, niiskus, traktori varustatusest – kinnine või lahtine kabiin – tuuletõmbus) ja ilmastiku tingimused mõjutavad oluliselt vibratsioonitõve ja ülekoormushaiguse väljakujunemist.

Loomakasvatajatest enamuse moodustavad lüpsjad, kellel on diagnoositud raskest füüsilisest tööst ülekoormushaigus, millele lisandub raskuste kandmine, sundasendid. Ka lüpsjatel mõjutab haiguse väljakujunemist mikrokliima – lautades on niiske ning lahtistest ustest tingitud tuuletõmbus.

Esmakordselt on esmase kutsehaigusena diagnoositud asbestist põhjustatud pleuranaastud 63 aastasel endisel elektriijaama töötajal.

Tööst põhjustatud haigused (TPH)

Tööinspeksioonis registreeriti 2005.a. I poolaastal 198 tööst põhjustatud haigestumist, mille enamik on diagnoositud PERH Kutsehaiguste- ja Töötervishoiukeskuse ja AS Medicover Eesti töötervishoiuarstide poolt. Pooled diagnoositud haigusest on põhjustatud füüsilisest ülekoormusest:

- ülekoormushaigus (müofastsiaalsed valud, artriidid, artroosid, õlaliigese rotaatormanseti kahjustus) - 61
- karpaalkanali sündr. - 25
- küünarliigese keskmise põndapealispõletik - 4
- küünarliigese lateraalse põndapealispõletik - 5
- käe ja randme rigisev sünoviit - 2

Ülalnimetatud haigused on kõik põhjustatud ühe või teise kehapiirkonna ülekoormusest ja seega saab öelda, et 198-st diagnoositud tööst põhjustatud haigustest 49% (97) juhtudest on põhjuseks ülekoormus.

Vanuselisel diagnoositi TPH:

- 21 – 30 6 (2 allergilist kontaktdermatiiti, 4 ülekoormushaigust tööstaažiga 3-9 aastat).
- 31 – 40 19 (3 müratekkelist kuulmislangust, 16 ülekoormusest põhjustatud haigust). Staaž ohuteguriga töötamisel 5-20 aastat.
- 41 – 50 64 (21 müratekkelist kuulmislangust, millest 2 töötajal oli tööstaaži müras töötamises 5, 1 töötajal 7 ja 1 töötajal 9 aastat). Staaž töötamisel ohuteguriga 5-30aastat.
- 51 – 60 83 (30 müratekkelist kuulmislangust)
- 61 ja vanematel 13 töötajat. Staaž töötamisel ohuteguriga üle 30 aasta.

Enamike TPH kohta võiks öelda, arvestades ohuteguritega kokkupuute aega, et tegemist võib olla juba välja kujunenud kutsehaigustega, eriti müratekkelise kuulmislanguse puhul, kuna vastavalt eriala spetsialistide arvamusele saab müratekkene kuulmislangus välja kujuneda ainult töökeskkonnas.

4. Töövaidlused

Töövaidluskomisjonid tegutsevad igas maakonnas, kuid töövaidluskomisjonide juhatajad on ametisse nimetatud ainult 6 maakonnas, s.h. Tallinnas ja Harjumaal (3), Ida-Virumaal (2) ja Tartumaal (2), kes omakorda lahendavad töövaidlusi ka Järva-, Rapla- ja Läänemaal ning Lääne-Viru, Jõgeva- ja Põlvamaal. Võrumaa töövaidluskomisjoni juhataja lahendab vaidlusi ka Valgamaal ning Pärnumaa töövaidluskomisjoni juhataja Viljandimaal. Saaremaa töövaidluskomisjoni juhataja lahendab vaidlusi ainult oma maakonnas.

Avaldusi töövaidluskomisjonidele on käesoleva aasta I poolaastal esitatud 1646 (2004.a.1851, 2003.a. 1705). Arvud näitavad langustendentsi.

Töötajate avaldusi nendest oli 1604 (2004.a.1812, 2003.a.1671) ja tööandjate avaldusi 42 (2004.a. 39, 2003.a. 34). Tööandjate avalduste osakaalu väike tõus.

Eelmisest aastast lahendamata jäänud avaldustega kokku oli töövaidluskomisjonides I poolaastal lahendamisel 1948 avaldust (2004.a. 2271, 2003.a. 2086).

K.a. I poolaastal lahendati 1326 avaldust (2004.a. 1628, 2003.a. 1439). Neist rahuldati täies ulatuses 660, osaliselt 375 ja jäeti rahuldamata 262. 2004.a. samal perioodil vastavalt 832, 494 ja 248, 2003.a. 761, 407 ja 248.

Istungeid peeti 1519 (2004.a. 2063, 2003.a. 1875). Edasilükatud istungite arv 439. Taas on kõige sagedasemaks istungite edasilükkamise põhjuseks poole põhjendatud taotlus – 206 (2004.a. 288, 2003.a. 214) juhul. Järgneb nõude täiendamise vajadus 68 juhul. Eelmisel ja üleelmisel aastal oli selleks asjaolude täpsustamise vajadus.

Menetlus on lõpetatud 273 juhul (2004.a. 119) ja kõige sagedamini on selle põhjuseks avaldaja loobumine nõudest – 171 juhul.

Töötajate nõuded:

Nõuete struktuur on muutumatu läbi aastate.

I saamata palga, lõpparve ja/või töölepingu lõpetamise hüvitise nõuded – 1306 (2004.a. 1412, 2003.a. 1463)

II tööraamatu, lõpparve kinnipidamise hüvitise nõuded – 501 (2004.a. 554, 2003.a. 604)

III töölepingu lõpetamise ebaseaduslikuks tunnistamise nõuded – 361 (2004.a. 423, 2003.a. 372)

Kõiki muid nõudeid on esitatud vähem.

Töölepingu lõpetamise on vaidlustanud s.h. 14 (2004.a. 28, 2003.a. 9) isikut, kes on rasedad või kasvatavad alla 3-aastast last ning 1 (2004.a. 3, 2003.a. 4) töötajate esindajaks valitud isikut.

Tööandjate nõuded:

Tööandjad on esitanud 42 (2004.a. 39, 2003.a. 34) avaldust, milles sisaldus 22 (2004.a. 37) töötaja poolt tekitatud materiaalse kahju hüvitamise nõuet ja 27 (2004.a. 10) muud nõuet. 2003.a. oli materiaalse kahju hüvitamise nõudeid 26 ja muid nõudeid 8.

2004.a. II poolaastasse jääb lahendamiseks 607 (2004.a. 365, 2003.a. 290) avaldust.

Avalduste esitamisest 1 kuu jooksul kuulamisele määratud avalduste arv oli 1348 (2004.a. 1384), mis moodustab esitatud avalduste üldarvust 1646 (2004.a.1851 ja 75%) 82%.

Priit Siitan
Peadirektor